

Το Ταμείο Αλληλεγγύης

Το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης επιτρέπει στην ΕΕ να υποστηρίξει χρηματοδοτικά ένα κράτος μέλος, μια υπό προσχώρηση χώρα ή μια περιφέρεια σε περιπτώσεις σοβαρών φυσικών καταστροφών.

Νομική βάση

Το άρθρο 175, τρίτο εδάφιο και το άρθρο 212 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), καθώς και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2012/2002 του Συμβουλίου της 11ης Νοεμβρίου 2002 για την ίδρυση του Ταμείου Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 661/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15ης Μαΐου 2014 που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 2012/2002 του Συμβουλίου για την ίδρυση του Ταμείου Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στόχοι

Το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΤΑΕΕ) παρέχει στην Ένωση τη δυνατότητα να συνδράμει με τρόπο αλληλέγγυο και αποτελεσματικό τις προσπάθειες ενός κράτους μέλους ή μίας υπό προσχώρηση χώρας για αποκατάσταση των ζημιών που προκλήθηκαν από μία μείζονα φυσική καταστροφή. Μέσω του ΤΑΕΕ, το οποίο δεν καλύπτεται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, πιστώσεις έως 500 εκατομμύρια ευρώ (τιμές 2011) μπορούν να διατεθούν σε ετήσια βάση για να συμπληρώσουν τις δημόσιες δαπάνες που καταβάλλουν τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη.

Προϋπολογισμός και επιτεύγματα

Το ΤΑΕΕ ιδρύθηκε με τον κανονισμό 2012/2002 της 11ης Νοεμβρίου 2002 ως απάντηση στις σοβαρές πλημμύρες που έπληξαν την Κεντρική Ευρώπη το καλοκαίρι του 2002. Από τότε, έχει δοθεί υποστήριξη από το Ταμείο σε 80 φυσικές καταστροφές — μεταξύ των οποίων πλημμύρες, πυρκαγιές σε δάση, σεισμοί, καταιγίδες και ξηρασία — σε 24 διαφορετικές χώρες της Ευρώπης, συνολικού ύψους άνω των 5 δισεκατομμυρίων ευρώ.

A. Πεδίο εφαρμογής και επιλεξιμότητα

Το ΤΑΕΕ χρησιμεύει κυρίως για να παρέχει βοήθεια σε περίπτωση σοβαρής φυσικής καταστροφής που έχει σημαντικές επιπτώσεις στις συνθήκες διαβίωσης, στο φυσικό περιβάλλον ή στην οικονομία σε μία ή περισσότερες περιφέρειες ενός κράτους μέλους ή μίας υποψήφιας προς ένταξη χώρας. Μια φυσική καταστροφή θεωρείται «μείζων»

εάν έχει ως αποτέλεσμα άμεσες ζημιές (στο κράτος μέλος ή σε υποψήφια προς ένταξη χώρα) οι οποίες υπερβαίνουν τα 3 δισεκατομμύρια ευρώ (τιμές 2011) ή το 0,6% του ακαθάριστου εθνικού εισοδήματος του κράτους το οποίο θα επωφεληθεί από τη βοήθεια. Ορίζεται επίσης η «περιφερειακή φυσική καταστροφή», η οποία σημαίνει οποιαδήποτε φυσική καταστροφή σε περιφέρεια NUTS 2 που έχει ως αποτέλεσμα άμεσες ζημιές που υπερβαίνουν το 1,5% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) της εν λόγω περιφέρειας, Στην περίπτωση εξόχως απόκεντρων περιοχών, κατά την έννοια του άρθρου 349 της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το εν λόγω κάτω όριο ορίζεται στο 1% του περιφερειακού ΑΕΠ.

1. Μέτρα

Η παρέμβαση του ΤΑΕΕ παίρνει τη μορφή επιδότησης που συμπληρώνει τις δημόσιες δαπάνες του δικαιούχου κράτους και έχει ως σκοπό να χρηματοδοτήσει μέτρα για την αποκατάσταση ζημιών οι οποίες, κατ' αρχάς, δεν είναι ασφαλίσιμες. Επείγοντα μέτρα επιλέξιμα για χρηματοδότηση είναι:

- η άμεση αποκατάσταση της λειτουργίας των υποδομών και των εξοπλισμών τους στους τομείς της ενέργειας, του πόσιμου ύδατος, της αποχέτευσης, των τηλεπικοινωνιών, των μεταφορών, της υγείας και της εκπαίδευσης·
- η παροχή προσωρινής στέγασης και η χρηματοδότηση των υπηρεσιών διάσωσης, με σκοπό να καλυφθούν οι ανάγκες του πληθυσμού που έχει πληγεί·
- η άμεση διασφάλιση των υποδομών πρόληψης και η προστασία των τόπων πολιτιστικής κληρονομιάς·
- ο καθαρισμός των πληγείσων περιοχών, συμπεριλαμβανομένων των φυσικών ζωνών.

2. Υποβολή της αίτησης

Το πληγέν κράτος πρέπει να υποβάλει αίτηση στην Επιτροπή για συνδρομή από το ΤΑΕΕ εντός προθεσμίας 12 εβδομάδων αφότου καταστούν σαφείς οι πρώτες επιπτώσεις της καταστροφής. Στην αίτηση πρέπει να εκτιμάται η συνολική άμεση ζημία που προκλήθηκε από τη φυσική καταστροφή και ο αντίκτυπός της στον πληθυσμό, την οικονομία και το περιβάλλον, καθώς και το κόστος των απαιτούμενων μέτρων, και να αναφέρονται οποιεσδήποτε άλλες πηγές χρηματοδότησης μαζί με την υλοποίηση της ενωσιακής νομοθεσίας σχετικά με την πρόληψη του κινδύνου καταστροφών και τη διαχείριση που συνδέεται με τον χαρακτήρα της φυσικής καταστροφής.

3. Υλοποίηση

Η διαδικασία χορήγησης επιδότησης, που ακολουθείται από δημοσιονομική διαδικασία, μπορεί να διαρκέσει αρκετούς μήνες. Μόλις διατεθούν οι πιστώσεις, η Επιτροπή συνάπτει συμφωνία με το δικαιούχο κράτος και προβαίνει στην επιδότηση.

Κατά την μεταρρύθμιση του 2014 εισήχθη η δυνατότητα των κρατών μελών να ζητούν προκαταβολικές πληρωμές, η χορήγηση των οποίων αποφασίζεται από την Επιτροπή, εάν είναι διαθέσιμοι επαρκείς πόροι. Το ποσόν της προκαταβολής δεν μπορεί να υπερβαίνει το 10% του προβλεπόμενου συνολικού ποσού της χρηματοδοτικής συνεισφοράς του ΤΑΕΕ και δεν μπορεί να είναι ανώτερο από 30 εκατ. ευρώ.

Το δικαιούχο κράτος είναι αρμόδιο για τη χρησιμοποίηση του ποσού καθώς και για τον έλεγχο του τρόπου με τον οποίο αυτό δαπανάται (ωστόσο, η Επιτροπή δύναται να διενεργεί επιτόπιους ελέγχους στις δράσεις που χρηματοδοτούνται από το ΤΑΕΕ). Μέτρα επείγουσας ανάγκης μπορούν να χρηματοδοτηθούν αναδρομικά ώστε να καλύπτουν δράσεις από την πρώτη ημέρα της καταστροφής.

Δεν είναι δυνατή η διπλή χρηματοδότηση μέτρων, και είναι ευθύνη του δικαιούχου κράτους μέλους να εξασφαλίσει ότι οι δαπάνες που καλύπτονται από το ΤΑΕΕ δεν καλύπτονται από άλλα ενωσιακά χρηματοδοτικά μέσα (και ιδίως μέσα συνοχής, της γεωργικής ή αλιευτικής πολιτικής).

4. Χρησιμοποίηση της επιδότησης

Η επιδότηση πρέπει να χρησιμοποιείται εντός 18 μηνών από την ημερομηνία χορήγησής της. Το δικαιούχο κράτος πρέπει να επιστρέψει το μέρος της επιχορήγησης το οποίο ενδεχομένως δεν χρησιμοποιήθηκε. Έξι μήνες μετά την εκπνοή της 18μηνιας προθεσμίας, πρέπει να υποβάλει στην Επιτροπή έκθεση εκτέλεσης. Το εν λόγω έγγραφο θα πρέπει να παρέχει λεπτομέρειες όσον αφορά τις δαπάνες οι οποίες είναι επιλέξιμες για ενίσχυση από το ΤΑΕΕ καθώς και κάθε άλλη πηγή χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένων των ασφαλιστικών διακανονισμών και των αποζημιώσεων που ελήφθησαν από τρίτους.

5. Ετήσια έκθεση και έλεγχοι από το Ελεγκτικό Συνέδριο

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υποβάλλει ετήσια έκθεση σχετικά με την εφαρμογή και τη λειτουργία του ΤΑΕΕ. Η τελευταία ετήσια έκθεση αφορά το 2016 και δείχνει ότι η Επιτροπή έλαβε έξι αιτήσεις κατά τη διάρκεια του έτους: από την Ελλάδα (σεισμός στη Λευκάδα)· από το Ηνωμένο Βασίλειο (πλημμύρες)· από τη Γερμανία (πλημμύρες στην Κάτω Βαυαρία)· από την Κύπρο (ξηρασία και πυρκαγιές)· από την Πορτογαλία (πυρκαγιές στη Μαδέρα)· και από την Ιταλία (σεισμοί). Όλες οι αναφερόμενες υποθέσεις έλαβαν το πράσινο φως από την Επιτροπή: όσον αφορά τον σεισμό στην Ελλάδα και τις πλημμύρες στη Γερμανία, το ΤΑΕΕ κινητοποιήθηκε το 2016, ενώ για τις άλλες τέσσερις αιτήσεις ελήφθησαν αποφάσεις στις αρχές του 2017. Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση, κατά τη διάρκεια του 2016 έκλεισαν τέσσερις προηγούμενες διαδικασίες παρέμβασης του Ταμείου Αλληλεγγύης.

Μια ειδική έκθεση του Ελεγκτικού Συνεδρίου το 2012 αφορούσε τον σεισμό του 2009 στη L'Aquila, στην περιφέρεια Abruzzo της Ιταλίας. Επρόκειτο για τη σοβαρότερη φυσική καταστροφή που κλήθηκε να αντιμετωπίσει το ΤΑΕΕ από την ίδρυσή του. Η βοήθεια που παρασχέθηκε υπερέβη συνολικά τα 500 εκατομμύρια ευρώ. Η έκθεση διαπίστωσε ότι, με την εξαίρεση ενός ιδιαίτερα περίπλοκου έργου (CASE), όλα τα έργα που χρηματοδοτήθηκαν συμμορφώθηκαν με τον κανονισμό.

B. Η μεταρρύθμιση του 2014 του ΤΑΕΕ

Το 2005, η Επιτροπή είχε υποβάλει προτάσεις για τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της παρέμβασης και για τη μείωση των ορίων παρέμβασης που έχουν ως αποτέλεσμα την ενεργοποίηση της χρηματοδότησης, όμως οι προτάσεις αυτές είχαν απορριφθεί από μία πλειοψηφία των κρατών μελών. Για να απεμπλακεί η κατάσταση, η Επιτροπή είχε προτείνει, στην ανακοίνωσή της με θέμα «Το μέλλον του Ταμείου Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης» της 6ης Οκτωβρίου 2011, τρόπους για βελτίωση της

λειτουργίας του Ταμείου, τούτο όμως δεν οδήγησε σε επανεκκίνηση της συζήτησης. Στις 25 Ιουλίου 2013, η Επιτροπή παρουσίασε νέα νομοθετική πρόταση, η οποία στη συνέχεια αποτέλεσε αντικείμενο διαπραγματεύσεων βάσει της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας και οδήγησε στη θέση σε ισχύ του τροποποιητικού κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 661/2014 της 15ης Μαΐου 2014. Οι νέες διατάξεις που διέπουν τη λειτουργία του ΤΑΕΕ εισάγουν τα ακόλουθα στοιχεία:

- ταχύτερη διαδικασία που οδηγεί στην πληρωμή, εισαγωγή προκαταβολικών πληρωμών και παροχή περισσότερου χρόνου στις δικαιούχες χώρες προκειμένου να χρησιμοποιούν τις επιδοτήσεις που έχουν στη διάθεσή τους (παράταση από 12 σε 18 μήνες)
- διευκρίνιση του πεδίου εφαρμογής και των κανόνων επιλεξιμότητας
- περισσότερη έμφαση στην πρόληψη και τον μετριασμό των επιπτώσεων των φυσικών καταστροφών.

Γ. Μέτρα απλούστευσης που περιλαμβάνονται στον κανονισμό «Omnibus»

Ο πολύπλοκος «κανονισμός Omnibus» (κανονισμός (ΕΕ, Ευρατόμ) 2018/1046, της 18ης Ιουλίου 2018, ο οποίος περιέχει τον αναθεωρημένο δημοσιονομικό κανονισμό και τροποποιεί ταυτόχρονα πολλούς κανονισμούς περιλαμβάνει την απλουστευμένη κινητοποίηση (σχέδια διορθωτικών προϋπολογισμών) και τις διαδικασίες μεταφοράς και την αυτόματη μεταφορά πιστώσεων ανάληψης υποχρεώσεων για το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο ρόλος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Στο ψήφισμά του της 15ης Ιανουαρίου 2013 σχετικά με την υλοποίηση και εφαρμογή του Ταμείου Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης^[1], το Κοινοβούλιο υπογράμμισε τη σημασία του ΤΑΕΕ, κύριου οργάνου που επιτρέπει στην Ευρωπαϊκή Ένωση να αντιδρά σε σοβαρές καταστροφές. Ταυτόχρονα, επέκρινε τον अपαράδεκτα μακρό χρόνο που χρειάζεται για να παρασχεθεί βοήθεια σε περιφέρειες ή κράτη μέλη που έχουν πληγεί, και ζήτησε να μειωθούν αυτές οι καθυστερήσεις, με απλούστευση των σχετικών διαδικασιών και επιτρέποντας την πραγματοποίηση προκαταβολικών πληρωμών, στοιχεία που υιοθετήθηκαν στην νέα νομοθετική πρόταση του Ιουλίου 2013. Η πρόταση της Επιτροπής ενσωμάτωσε επίσης και άλλες συστάσεις του Κοινοβουλίου, όπως τον σαφέστερο και ακριβέστερο ορισμό της έννοιας των καταστροφών και του πεδίου παρέμβασης, έτσι ώστε να περιοριστεί ο σκεπτικισμός που διακατέχει πολλά κράτη μέλη τα οποία αντιτίθενται στη μεταρρύθμιση αυτού του ενωσιακού μέσου.

Με βάση την προαναφερθείσα πρόταση της Επιτροπής του Ιουλίου 2013, τόσο το Κοινοβούλιο όσο και το Συμβούλιο ενέκριναν τις αντίστοιχες θέσεις του με βάση τις οποίες πραγματοποιήθηκαν διοργανικές διαπραγματεύσεις τον Φεβρουάριο του 2014, και επιτεύχθηκε συμβιβασμός ύστερα από τρεις συναντήσεις σε πρώτη ανάγνωση στο πλαίσιο της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας. Οι νέες διατάξεις τέθηκαν σε ισχύ τον Ιούνιο του 2014.

[1]ΕΕ C 440 της 30.12.2015, σ. 13.

Η διαπραγματευτική θέση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου περιλάμβανε ένθερμη υποστήριξη του μηχανισμού προκαταβολικών πληρωμών. Αυτή η νέα διάταξη, που αρχικά είχε διαγραφεί από το Συμβούλιο, είναι τμήμα του συμβιβασμού που επιτεύχθηκε (με το κατώτατο όριο που προβλεπόταν στην πρόταση της Επιτροπής, δηλ. 10% έως και 30 εκατ. ευρώ).

Ως προς το κάτω όριο για την επιλεξιμότητα των περιφερειακών καταστροφών, η τελική συμφωνία διατήρησε το 1,5% του περιφερειακού ΑΕΠ, όπως προβλεπόταν στην πρόταση της Επιτροπής, αλλά το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο κατόρθωσε να εξασφαλίσει χαμηλότερο κάτω όριο ύψους 1% του ΑΕΠ για τις εξόχως απόκεντρες περιοχές της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Άλλα επιτεύγματα περιλαμβάνουν την παράταση του χρονικού περιθωρίου για την υποβολή αιτήσεων από τα κράτη μέλη σε 12 εβδομάδες (η θέση της Επιτροπής και του Συμβουλίου ήταν 10 εβδομάδες), την καθιέρωση προθεσμίας 6 εβδομάδων για την απάντηση της Επιτροπής σε αιτήσεις, καθώς και την παράταση της περιόδου κατά την οποία πρέπει να χρησιμοποιηθούν οι συνεισφορές του ΤΑΕΕ σε 18 μήνες (η θέση της Επιτροπής και του Συμβουλίου ήταν 12 μήνες).

Η τεχνική βοήθεια κατ' αρχήν δεν είναι επιλέξιμη για υποστήριξη, αλλά η θέση του Κοινοβουλίου εισήγαγε μια παρέκκλιση σ' αυτή τη διάταξη και επιτεύχθηκε συμβιβασμός: οι δαπάνες τεχνικής βοήθειας που συνδέονται άμεσα με την προπαρασκευή και την υλοποίηση έργων είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση.

στο ψήφισμά του της 1ης Δεκεμβρίου 2016 σχετικά με το Ταμείο Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης: αξιολόγηση^[2] το Κοινοβούλιο τονίζει τη σημασία της αναθεώρησης του 2014, με την οποία κατέστη δυνατή η αντιμετώπιση του αδιεξόδου στο Συμβούλιο, και αποτελούσε καθυστερημένη αντίδραση στις επανειλημμένες εκκλήσεις του Κοινοβουλίου για καλύτερη δυνατότητα ανταπόκρισης και αποτελεσματικότητα της βοήθειας προκειμένου να διασφαλισθεί ταχεία και διαφανής ανταπόκριση και παροχή συνδρομής προς τους πολίτες που έχουν πληγεί από μείζονες φυσικές καταστροφές.

Το Κοινοβούλιο εκφράζει την ικανοποίησή του για τις νέες διατάξεις που πρότεινε η Επιτροπή στην προαναφερθείσα πρόταση «Omniibus» και, με την ιδιότητά του ως συννομοθέτη, στο πλαίσιο της συνήθους νομοθετικής διαδικασίας υποστήριξε τις αλλαγές που οδήγησαν στην απλούστευση και την ευκολότερη κινητοποίηση της χρηματοδότησης.

Marek Kołodziejcki
01/2020

[2]EE C 224 της 27.6.2018, σ. 140.

